

Asia: VN/9952/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot muutosehdotuksista

Omaishoitajaliitto pitää lainsäädännön kehittämistä tervetulleena, mutta kantaa huolta henkilöistä, jotka toimintakyvyn heikentymisen johdosta eivät enää pysty käyttämään digitaalisia palveluita, vaikka aiemmin ovat kyenneet. Omaishoitajaliitto esittää huolen siitä, että omaisten ja läheisten mahdollisuudet katsoa läheistensä etujen ja oikeuksiensa perään heikkenevät, mikäli kaikki tieto toimitetaan vain digitaalisesti eikä viranomaiskirjepostina.

Siksi peräänkuulutamme, että jatkovalmistelussa kiinnitetään huomiota erityisesti oikeusturvan turvaamiseen ja tilanteisiin, joissa oikeudenmenetyksiä voi tapahtua, koska tiedoksianto ei ylipäättänsä saada tai avata ajoissa.

Omaishoitajaliitto yhtyy myös muiden iäkkäiden ja muistisairaiden ihmisten etuja ajavien järjestöjen tekemiin huomioihin ja ehdotuksiin.

”On hyvä, että henkilö voi omasta pyynnöstään tai Suomi.fi-valtuutetun toimesta lopettaa Suomi.fi-viestien käytön ja siirtyä paperitiedoksiantojen vastaanottamiseen. Huolena ovat henkilöt, joiden toimintakyky muuttuu niin, ettei Suomi.fi-viestit tavoita heitä eivätkä he pysty oma-aloitteisesti lopettamaan Suomi.fi-viestien käyttöä. Jos henkilö ei avaa viestejä tiettyyn aikaan, voisiko seuraavan viestin lähettää paperitse? On tärkeä varmistaa mahdollisimman monen henkilön kohdalla, että hän saa tiedoksiannon saapuneista Suomi.fi-viesteistä. Voisiko ilmoitus saapua sähköpostin lisäksi myös tekstiviestitse, jos asiakas sitä toivoo?” (Vanhustyön keskusliitto)

Omaishoitajaliitto esittää, voisiko tekstiviestin saada erikseen pyydetysti myös henkilön nimeämälle omaishoitajalle tai läheiselle tai muulle henkilölle. Sillä varmistettaisiin viestin kulkua tilanteessa, jossa tekstiviestikään ei tavoittaisi ao. henkilöä.

” Suomi.fi -palveluun tulee rakentaa toiminto, joka reagoi tilanteessa, jossa vastaanottaja ei ole kirjautunut palveluun esimerkiksi vuoden sisällä. Tällöin vastaanottajalta tulee tarkastaa, tahtooko hän yhä hoitaa asioitaan sähköisesti, vai pitääkö hänen kohdallaan siirtyä takaisin paperisen viranomaisviestinnän käyttöön, jotta oikeusturva toteutuu. Kaikilla käyttäjillä ei ole tukihenkilöitä, joiden avulla hakea muutosta tai joille myöntää valtakirjaa asioiden hoitoon” (Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry)

Muistiliiton tavoin Omaishoitajaliitto pitää perusteltuna ja oikeana hallituksen esityksessä 8 d §:ssä esitettyä sääntelyä, jonka mukaan viestinvälityspalvelutiliä ei avata täysi-ikäiselle henkilölle, joka ei ole koskaan käyttänyt Suomi.fi-tunnistuspalvelua. Voi olla esimerkiksi tilanteita, joissa henkilö on aiemmin hyvin voinut hoitaa asiansa digitaalisesti, mutta toimintakyvyn heikennettyä ei suomi.fi-viestien ja muiden tapahtumien huomioiminen enää onnistu.

Yhdymme Muistiliiton esitykseen siitä, että lakiin hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain pykälään 8 f lisätään uusi 3 kohta seuraavasti: 3) käyttäjästä on saatu tieto, jonka mukaan hän ei kykene käyttämään viestinvälityspalvelutiliä, eikä käyttäjältä saada varmistusta tilin käytön jatkumisesta.

Tällöin 8 f § olisi seuraava:

8 f § Viestinvälityspalvelutilin käytön estäminen Palvelutuottaja voi estää viestinvälityspalvelutilin käytön, jos:

- 1) sillä on syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on luotu, käyttää sitä oikeudettomasti tai;
- 2) viestinvälityspalvelutilin käytön turvallisuus on muutoin vaarantunut.
- 3) käyttäjästä on saatu tieto, jonka mukaan hän ei kykene käyttämään viestinvälityspalvelutiliä, eikä käyttäjältä saada varmistusta tilin käytön jatkumisesta.

Palvelutuottajan on palautettava viestinvälityspalvelutili käyttöön, kun sille ei enää ole 1 momentissa säädettyä perustetta.

Omaishoitajaliitto yhtyy Muistiliiton näkemyksen, jonka mukaan käyttäjällä tulisi olla oikeus kieltäytyä viestinvälityspalvelutilin käytöstä pysyvästi, ilman pelkoa palvelun aktivoitumisesta viranomaisaloitteisesti. Kielto tulisi voida tehdä ennakoivasti, vaikka henkilö vielä käyttäisi yhtä viranomaispalvelua, esimerkiksi OmaKantaa.

Huomiot tiedoksiantoa koskevista ehdotuksista (18-19 b §:t)

-

Huomiot sähköisen asiakirjan saapumista määräajassa koskevasta ehdotuksesta (11 §)

-

Muut huomiot

-

Huomiot soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta esitutinnan ja poliisitutinnan osalta

-

Huomiot oikeudenkäymiskaaren (erit. OK 11:3) ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain prosessiosoite- ja tiedoksiantosäätelyä koskevista ehdotuksista

-

Muut huomiot koskien oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia

-

Huomiot oikeudenkäyntimaksun porrastusta koskevasta ehdotuksesta hallinto- ja erityistuomioistuinten osalta

-

Esityksessä on arvioitu ehdotettavien muutosten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia, yritysvaikutuksia ja viranomaisvaikutuksia. Onko esityksessä otettu huomioon tältä osin keskeisimmät vaikutukset? Arvioitko muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

-

Muut huomiot

Omaishoitajaliiton mielestä kokonaan digitaaliseen asiointiin siirtyminen hankaloittaa suuren joukon omaishoitajien ja läheisten elämää: Heidän, joilla ei ole valmiuksia ja/tai mahdollisuuksia digitaaliseen asiointiin. He joutuisivat tämän lain toimeenpanon myötä hoitamaan digitaalisesti paitsi omia asioitaan myös kognitiiviselta toimintakyvyltään heikentyneen hoidettavan läheisensä asioita. Digitaalinen siirtymä on liian nopea, jos iso joukko väestöstä ei pysy mukana omien asioidensa ja hoidettavien läheistensä asioiden hoitajana.

Tervonen Sari-Minna
Omaishoitajaliitto ry